

TULEVAISUUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 7/2009 vp

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2010

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 18 päivänä syyskuuta 2009 lähettänyt hallituksen esityksen valtion talousarvioksi vuodelle 2010 (HE 138/2009 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin nojalla tulevaisuusvaliokunta on päättänyt antaa toimialaansa koskevan lausunnon talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Reima Sutinen, työ- ja elinkeinoministeriö
- ohjelmajohtaja Jukka Noponen, Suomen itenäisyyden juhlarahasto SITRA
- professori Jouni Koiso-Kanttila, Oulun yliopisto
- ympäristöasiantuntija Marja Jallinoja.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Tulevaisuusvaliokunta keskittyy lausunnossaan pelkästään puurakentamisen pitkäjänteiseen kehittämiseen Suomen kansalliseksi vahvuudeksi ja viennin menestysalaksi.

Metsä- ja puutuoteteollisuuden kotimainen kilpailukyky on viime vuosina usean eri tekijän yhteisvaikutuksesta heikentynyt. Kyseessä on pysyvä rakennemuutos. Uusiin haasteisiin vastaaminen vaatii Suomen metsien käytön perusteellista uudelleenarviointia. Ennen kaikkea on tärkeää tunnistaa Suomessa tapahtuvan tuotannon vahvuudet ja heikkoudet suhteessa muualla maailmassa tapahtuvaan tuotantoon. Tämä johtopäätös voidaan vetää tulevaisuusvaliokunnan vuonna 2007 käynnistämästä ennakointi- ja arviointihankkeesta Metsät — ravinto — vesi.

Selluloosa ja paperi voivat tuskin olla Suomen metsäteollisuuden hallitsevia tuotteita vuo-

den 2030 vaiheilla, vaikka Suomella näyttäisi olevan edelleen hyviä mahdollisuuksia toimia sellu- ja paperiteollisuuden koneiden ja laitteiden toimittajana. Selluloosaa ja paperia korvaamaan on erittäin tärkeää kehittää uusia menestystuotteita, jotka käyttävät runsaasti puuraakaainetta. Uudet tuotteet vaativat myös uudelleenarviointia puuden kasvatuksessa ja korjuussa.

Tulevaisuusvaliokunta katsoo, että nyt on erityisesti panostettava puutuotealaan ja puurakentamiseen. Tätä johtopäätöstä perustelevat Suomen korkealaatuinen puuraaka-aine ja puurakentamisen mahdollisuudet ilmastonmuutoksen torjunnassa. Tulevaisuusvaliokunnalle on esitetty, että rakentamiseen käytetystä puusta noin 25 % säilyy hiilivarastona ja että puurakentamiseen voitaisiin sitoa vuosittain 0,7 miljoonaa tonnia hiiltä. Talon valmistaminen puusta vaatii lisäksi vain noin neljänneksen siitä energiamää-

rästä, jota tarvitaan vastaavan rakennuksen tekoon betonista ja teräksestä. Sementin valmistus on maailman mittakaavassa lentoliikenteen veroinen kasvihuonekaasujen aiheuttaja. On kuitenkin syytä todeta, että Suomen metsät ovat viime vuosina toimineet vielä olennaisesti tehokkaampina hiilinieluinä niiden käytön jäätyä kasvua pienemmäksi. Vuosittain hiiltä on varastoitunut näin jopa 6,5 miljoonaa tonnia.

Puurakentamisen ja puuteollisuuden edistämiseksi on tehty monia ohjelmia. Vuosina 2003—2004 valmisteltiin vuosille 2004—2010 laaja-alainen Puurakentamisen edistämishjelma, jonka Valtioneuvosto hyväksyi 17.3.2005. Viimeksi TEMin, Metsäteollisuus ry:n, Suomen Sahat ry:n ja Puuteollisuusyrittäjät ry:n yhteistyönä on tehty näille aloille kansainväliseen kasvuun tähtäävä kehittämisselma sekä puutuotealan markkinoinnin ja kansainvälisen liiketoiminnan kehittämisselma. Tekes on käynnistänyt metsäalan yrityskiihdyttämön. Lukuisista ohjelmista huolimatta todelliset panostukset alan tuotekehitykseen ovat jääneet vähäisiksi. Tekesin vuotuisesta noin 500 miljoonan euron panostuksesta vain noin 1 % eli noin 5 miljoonaa euroa on suuntautunut puurakentamisen ja puuteollisuuden kehityshankkeisiin. Maa- ja metsätalousministeriö rahoittaa vuosittain vaatimattomalla 50 000 eurolla Oulun yliopiston koordinoimaa Moderni puukaupunki -ohjelmaa. Myönteistä on, että vuoden 2010 valtion talousarviossa yritysten yhteishankkeiden rahoituksen määrärahaa voidaan käyttää puutuote- ja puurakentamisan kansainvälistämishankkeen rahoittamiseen.

Loma-asunnot sekä 1—2-kerroksiset pientalot on Suomessa perinteisesti rakennettu lähes yksinomaan puurunkoisina. Suomi on erityisesti hirsirakentamisen johtava maa maailmassa. Hirsirakentaminen työllistää maassamme useita tuhansia henkilöitä. Vienti kohdistuu yli 40 maahan, ja merkittävin vientikohde on Venäjä noin 40 %:n osuudella.

Vaikka puurakentaminen on jatkuvasti lisääntynyt pientalojen tuotannossa ja Suomi on menestynyt hirsitalojen viejänä, puurakentamisen ja puutuotealan monet mahdollisuudet ovat jää-

neet hyödyntämättä. Suomessa puukerrostalorakentaminen on vähäistä. Se on asuntorakentamisessa vallitsevaa Yhdysvalloissa ja Kanadassa ja hyvin merkittävää myös esimerkiksi Skotlannissa ja Ruotsissa ja voimakkaasti lisääntyvää Keski-Euroopan maissa. Esimerkiksi Ranskassa rakennusmääräyksissä edellytetään tietyn puumäärän käyttöä rakennuksessa rakennettavaa neliometriä kohti. Suomen vientiä ovat vaikeuttaneet maiden erilaiset rakentamisen standardit. Suomi ei ole myöskään erinomaisesta puumateriaalistaan huolimatta menestynyt huonekalujen valmistajana Tanskan ja Pohjois-Italian tavoin.

Tulevaisuusvaliokunta pitää tärkeänä, että erääksi Suomen puualan erityisosaamisen alueeksi nostetaan muotoilu ja design koko laajuudessaan.

Vuonna 2008 Lontooseen valmistui 9-kerroksinen maailman korkein puurakennus. Rakennus oli suunniteltu betonista tehtäväksi, mutta puisena se oli rakennettavissa edullisemmin. Myös Ruotsi on edennyt puurakentamisen alalla määrätietoisesti. Siellä yli 20 % kaikista uusista kerrostaloista rakennetaan puusta ja puunkäyttö on edelleen kasvussa. Ruotsissa on myös alettu valmistaa uudenlaisia puutuotteita puurakentamiseen, esim. ristiinlaminoitua puulevyä sekä maan omaan kulutukseen että erityisesti vientimarkkinoille. Ruotsalaiset kehittävät modernista puurakentamisesta määrätietoisesti menestyvää vientituotealaa. Uhkaamassa on, että Ruotsi ottaa suurimman hyödyn puurakentamisen vientimahdollisuuksista Venäjälle.

Puurakentamisen hidas eteneminen Suomessa on ilmeinen asenneongelma. Puukauppaa ovat hallinneet puuta paperin tuotantoon hakenet yhtiöt. Kuitenkin puusta on käytetty vain noin 40 % paperiteollisuuden tarpeisiin. Kerrostalorakentamista ovat puolestaan hallinneet betonielementtejä käyttävät. Puurakentamista on pidetty vanhanaikaisena ja puuta huonosti kestäväna materiaalina. Oikein käsiteltynä puu voi kuitenkin kestäa materiaalina jopa satoja vuosia. Puuta voidaan myös käyttää uusilla innovatiivisilla ja esteettistä ympäristöä parantavilla tavoilla. Modernilla tavalla käytettynä puu sopii hyvin sekä uudisrakentamisen että peruskor-

jauksen materiaaliksi tavoiteltaessa 0-päästöisiä taloja.

Rakentamisen määräyksiä ja käytäntöjä tulee muuttaa puurakentamista suosiviksi. Tulevaisuusvaliokunnalle on esitetty, että pelkästään talojen peruskorjauksessa voitaisiin käyttää jopa 60 miljoonaa neliometriä puisia julkisivuelementtejä. Tämä parantaisi sekä talojen lämmöneristyskykyä että ulkonäköä. Myös talojen rungoissa on monia mahdollisuuksia lisätä puun käyttöä. Puurakentamisessa ratkaisut voidaan räätälöidä asiakkaan erityisiä tarpeita vastaamaan. Internetiä tulee hyödyntää siten, että puurakentamisen palvelujen tarjoajat ja asiakkaat paremmin löytävät toisensa.

Tulevaisuusvaliokunta katsoo, että este puurakentamisen lisääntymiselle ovat puutteet alan koulutuksessa. Kaikilla koulutustasoilla tarvitaan opetusta, missä puurakentamisen uudet mahdollisuudet ovat koulutuksen lähtökohtina. Tässä on syytä ottaa oppia erityisesti Ruotsista ja Saksasta, joissa valmistuu tuhansia puurakentamiseen erikoistuneita ammattilaisia. Koulutuksen kaikilta tasoilta puuttuu korkeatasoisen puurakentamisen osaajia ja alan koulutusta. Suo-

men korkeakouluissa ei ole modernin puurakentamisen professuuria.

Rakennusalan tilastointia tulee välittömästi parantaa. Rakennusalan energiankulutusta ja päästöjä ei tilastoida niin, että alan eri sektoreiden ympäristövaikutukset olisivat vertailukelpoisia. Tilastoilla tulee voida arvioida rakentamisen ratkaisuja paitsi kustannusten myös ympäristövaikutusten osalta. Energiankulutuksen tilastointi tukisi myös asumisen kokonaiskustannusten tekemistä asukkaalle näkyväksi, koska lämmitys muodostaa asumisen käyttökustannuksista merkittävän osan.

Tulevaisuusvaliokunta katsoo, että julkisen rakentamisen tulisi toimia esimerkkinä puunkäytön edistämisessä. Myös valtion tukemalle asuntotuotannolle olisi perusteltua asettaa puunkäyttöä lisääviä ehtoja. Kaavoituksella tulisi luoda edellytyksiä puurakentamisen lisääntymiselle.

Lausunto

Lausuntonaan tulevaisuusvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Marja Tiura /kok
vpj. Jyrki Kasvi /vihr
jäs. Mikko Alatalo /kesk
Marko Asell /sd
Harri Jaskari /kok
Kyösti Karjula /kesk

Jouko Laxell /kok
Marjo Matikainen-Kallström /kok
Lyly Rajala /kok
Kimmo Tiilikainen /kesk
Pertti Virtanen /ps
Jyrki Yrttiaho /vas.

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Paula Tiihonen,
asiantuntija Osmo Kuusi.